

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Литвин Н. А., Шевченко А. О.

Постановка проблеми. Євроінтеграційні процеси української держави, та демократична ідеологія, заснована на людиноцентризмі, вимагає запровадження адміністративних послуг як один видів з основного функціоналу органів публічної адміністрації, без якої існування інших видів діяльності, до прикладу: громадської, наукової, суспільної активності – є практично не можливим в умовах сучасного стрімкого розвитку людського пізнання та еволюційних процесів¹. Таким чином, формування єдиної продуктивної системи державного управління з надання адміністративних послуг сприятиме забезпеченню більш чіткішого дотримання прав та свобод людини і громадянина, ефективності та гарантування якості надання таких послуг, особливо, під час активних процесів європейської інтеграції України. В даному аспекті одну з найважливіших ролей відіграють державні фінансові органи, одним з основних напрямів діяльності яких – є надання адміністративних послуг юридичним, фізичним особам та фізичним особам – підприємцям, на одному з найкращих рівнів якості. Отже, в даному контексті, високий рівень контролю за якістю надання таких адміністративних послуг є одним з пріоритетних аспектів, котрий вимагає постійного вивчення та вдосконалення задля якісного функціоналу на постійній основі². Саме це впливає на постійне реформування та оптимізацію національної системи надання адміністративних послуг суб'єктами владних повноважень населенню відповідно до європейських стандартів.

У цьому аспекті, досить дієвою є впровадження діджиталізації в діяльність органів влади, що надасть громадянам можливість самообслуговування та швидкого пошуку необхідної інформації з питань отримання адміністративних послуг, подання звітності, реєстрації на прийом до фахівців тощо. Окрім цього, впровадження сучасних технологій сприяє належній взаємодії між владою та громадою, допомагає зробити будь-який процес зручним та незалежним від людського фактору. Саме такі реформи призводять до технічного прогресу,

що, у свою чергу, допомагає забезпечувати право громадян щодо надання адміністративних послуг у найвіддаленіших громадах³.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доцільним є врахування наукових підходів щодо реформування та оптимізації національної системи надання адміністративних послуг суб'єктами владних повноважень, зокрема такими вченими як: В.Б. Авер'яновим, В.М. Гаращуком, Я.Ф. Жовнірчиком, І.Б. Коліушком, В.К. Колпаковим, Н.А. Литвин, О.В. Литвином, К.В. Ніколаєнком, Г.М. Писаренко, В.П. Тимошуком, Ю.В. Шпаком та інших. Віддаючи належне вищезазначеним фахівцям, та результатам їх наукових досліджень, окремі питання, що стосуються надання адміністративних послуг та спрощення їх процедури в умовах воєнного стану, потребують додаткового вивчення, що зумовлює актуальність дослідження і є основою для наукових пошуків авторів та підготовки цих матеріалів.

Метою виступає аналіз наукових праць та практики, що стосується надання адміністративних послуг в умовах воєнного стану та визначення відповідного дієвого інструментарію для його оцінки.

Виклад основного матеріалу. Введення військового стану в будь-якій державі завжди тягне з собою багато змін та редакцій нормативно-правових актів державного рівня. Нажаль, не стала виключенням й українська держава. Результати російської агресії спричинили собою доволі багато наслідків, одними з яких стало внесення змін до більшості офіційних джерел права державного, та регіонального рівнів функціонування, особливо, що стосується забезпечення потреб громадян у сфері публічного адміністрування шляхом реалізації адміністративних послуг. Таким чином, спираючись на деякі роз'яснення Міністерства Цифрової Трансформації України, викладених на офіційному порталі Миколаївської РДА, варто відмітити низку послуг, які зазнали вище викладених нормативних змін. Зокрема, роз'яснення стосуються таких видів та питань стосовно надання адміністративних послуг: строки та терміни надання, деякі питання ліцензування, надання послуг у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, особливостей призначення та використання грошової

¹ Литвин Н.А., Литвин О.В. Органи Державної фінансової служби України як суб'єкти надання адміністративних послуг. *Малий і середній бізнес (право, держава, економіка)*. 2014. № 3-4(58-59). С. 73.

² Литвин Н.А., Литвин О.В. Окремі теоретико-правові аспекти оцінювання якості надання адміністративних послуг у підрозділах Державної фінансової служби України. *Соціологія права*. 2014. № 3-4(10-11). С. 68.

³ Литвин Н.А., Крупнова Л.В. Діджиталізація як засіб підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо надання електронних послуг. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2020. Вип. 3. С. 69-78.

компенсації одноразової натуральної допомоги «Паунок малюка» на період введення воєнного стану, надання адміністративних послуг соціального характеру, деяких питань пенсійного забезпечення, деяких питань щодо перетину державного кордону, реєстрації нерухомості та громадських формувань, реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, реєстрації та продажу транспортних засобів, застосування ЄДокумента, та заборони або обмеження на вибір місця перебування чи проживання стосовно осіб на території яких діє військовий стан⁴. Окрім цього, доцільно зазначити і про те, що в умовах воєнного стану у громадян виникли проблеми, пов'язані із евакуацією у більш безпечні регіони України, але при цьому деякі з них опинились без документів. Дану проблему було вирішено шляхом прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання застосування ЄДокумента в період дії воєнного стану» від 10 березня 2022 р. № 248, якою було затверджено порядок швидкого підтвердження особи у період дії воєнного стану.

Варто буде також зазначити, що ЄДокумент – є тимчасовим цифровим посвідченням особи, який пред'являється у мобільному додатку «Дія», без додаткового пред'явлення документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України. ЄДокумент формується автоматично (або достатньо оновити застосунок до останньої версії) за бажанням особи, яка є громадянином України та досягла 14-річного віку. Перевірка ЄДокумента здійснюється з використанням унікального електронного ідентифікатора (QR-коду) і є обов'язковою умовою його використання особою та забезпечується з використанням мобільного застосунку «Дія»⁵. Дані зміни надали можливість уникнути бюрократичних тяганин по відновленню документа, починаючи від підтвердження особи (паспортні дані, фото, прізвище, ім'я, по батькові, стать, громадянство, дата народження, ідентифікаційний код, адреса зареєстрованого місця проживання або реєстрація (за наявності)) і закінчуючи наявністю QR-коду на зворотній частині для підтвердження особи.

Наступною і найбільш радикальними змінами у сфері публічного адміністрування стало зупинення строків надання адміністративних послуг суб'єктами владних повноважень та строків видачі дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні згідно ч. 1, та поновлення зупинених строків у місячний строк після припинення чи скасування воєнного стану на відповідній території України, згідно ч. 2, Постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб» 28 лютого 2022 р. № 165⁶.

Актуалізація та попит вагомим спектром адміністративних послуг, що здійснює Державна митна служба України, також має значний зріст та кількість реформ в порівнянні з мирним часом. Оскільки з введенням в країні воєнного стану, митниці переведено на особливий режим функціонування та виконання обов'язків, сфера надання адміністративних послуг являється доволі різнобічною. Таким чином, доцільно розпочати з Постанови Кабінету Міністрів України № 241 від 10 березня 2022 р. «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2005 р. № 362», п. 1-1, котрий регламентує відміну адміністративного збору за видачу ліцензії на експорт (імпорт) до припинення чи скасування військового стану. Такий крок є одним з найголовніших в контексті спрощення процедури митного оформлення товарів в умовах воєнного стану, що забезпечує підтримку внутрішнього національного ринку товарів в складних для країни умовах⁷.

Важливим кроком для змін у діяльності митних органів стало прийняття Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 р. № 2120-ІХ. Важливість даного нормативного акту як регулятора надання адміністративних послуг виражається в скасуванні майже всіх адміністративних зборів при розмитненні автомобілів (окрім країни-агресора), проте залишається пенсійний збір при першій реєстрації у розмірі від 3 до 5%. Даний крок має суттєвий вплив на зниження навантаженості на митні органи в контексті надання адміністративних послуг як реєстратора та збирача податку, оскільки сприяє самостійній сплаті єдиного податку для усіх груп платників⁸.

Реформування чинного законодавства також сприяло певному впливові на сферу адміністративних послуг стосовно актів цивільного стану. Таким чином, першою з таких новацій стало введення Наказу Міністерства охорони здоров'я

⁴ Роз'яснення щодо функціонування деяких особливостей надання адміністративних послуг на період дії воєнного стану та протягом одного місяця після його припинення чи скасування. *Офіційний портал Миколаївської обласної державної адміністрації*. URL: mkrada.gov.ua/news/16162.html (дата звернення 25.04.2022)

⁵ ЄДокумент – документ, що посвідчує особу в умовах воєнного стану URL: https://kr.gov.ua/ua/news/pg/210322159134480_n/ (дата звернення 26.04.2022)

⁶ Деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України № 165 від 28.02.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2022-%D0%BF#Text (дата звернення 25.04.2022)

⁷ Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2005 р. № 362 : Постанова Кабінету Міністрів України № 241 від 10.03.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/241-2022-%D0%BF#top (дата звернення 23.04.2022)

⁸ Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України № 2120-ІХ від 15.03.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення 23.04.2022)

України «Про забезпечення реєстрації новонародженої дитини в умовах воєнного стану» від 04 березня 2022 р. № 407. Важливість даного нормативного акту передбачає підставу для забезпечення реєстрації новонародженої дитини в органах державної реєстрації актів цивільного стану на період воєнного стану Медичне свідоцтво за формою № 103, затверджене наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про впорядкування ведення медичної документації, яка засвідчує випадки народження і смерті» від 08 серпня 2006 р. № 545, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 2006 р. за № 1150/13024⁹. Проте, за умови відсутності можливості щодо заповнення даного свідоцтва, медичний працівник зобов'язаний на факт народження кожної дитини виписати довідку довільної форми в двох примірниках без проставляння печатки. Зазначена довідка прямо вважається документом, що підтверджує народження дитини та прирівнюється до Медичного свідоцтва форми № 103. Не менш важливим залишається й реєстрація актів цивільного стану щодо укладення шлюбу на період воєнного стану. Таким чином, Постановою Кабінету Міністрів України «Про деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану» від 07 березня 2022 р. № 213, прийнято ряд установ, основне спрямування яких викладається у можливості укладення шлюбу за відсутності одного з суб'єктів, перелік яких передбачено у п. 1-5, частини 1, вказаного нормативного акту¹⁰. Між тим, варто відмітити, що на посвідчення шлюбу за змінами уповноважені командири військовослужбовця/поліцейського або іншого учасника державної служби цивільного захисту, а також за фактом реєстрації керівника закладу охорони здоров'я в якому працюють або перебувають один з суб'єктів, укладення шлюбу шляхом використання відеозв'язку з обома або однією особою одруження. В сучасних умовах дані зміни до законодавства є дуже важливими, оскільки у зв'язку з масовим винищенням та геноцидом української нації на певних регіонах, демографічна криза має постійну динаміку, що схиляється більш до негативного відображення, аніж позитивного.

Важливість подолання зазначеної демографічної кризи в умовах воєнного стану є одним з найнеобхідніших кроків держави. Особливістю підтримки новонароджених в умовах складного для країни стану, є реформа щодо надання одноразової натуральної допомоги «Пакунок малюка». Таким

чином, низка особливостей надання такої компенсації передбачено Постановою Кабінету Міністрів «Про особливості призначення та використання грошової компенсації вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» на період введення воєнного стану» від 05 березня 2022 р. № 204¹¹. Дана постанова передбачає призначення та використання одноразової матеріальної допомоги «пакунок малюка» на період дії воєнного стану та після одного місяця його припинення або скасування. Особливістю даної постанови як адміністративної зміни є прийняття такого рішення відповідним структурним підрозділом з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій/районних військових адміністрацій, виконавчим органом міської ради на підставі заяви одного з батьків, у яких народилася дитина, а в разі їх відсутності — патронатних вихователів, прийомних батьків, батьків-вихователів, опікунів новонародженої дитини поданої особисто за місцем проживання/перебування/звернення отримувача. Заява та документи можуть бути подані до виконавчого органу сільської, селищної ради, центру надання адміністративних послуг, за подання відповідного ряду пакету документів.

Нажаль, не все українське населення є дієздатним, та потребує соціального забезпечення на належному рівні, як це здійснювалось у довоєнний період. Постановою Кабінету Міністрів України «Про деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану» від 07 березня 2022 р. № 214 передбачено ряд особливостей надання державної соціальної допомоги в контексті адміністративних послуг на період військового стану та одного місяця після його припинення чи скасування¹². Строки такої виплати для усіх потребуючих груп населення передбачено продовжується на період введення воєнного стану та одного місяця після його припинення чи скасування і виплачується за повний місяць без звернення особи до структурних підрозділів з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, районних у містах. За присутності пропущеної виплати або пропущеного строку перегляду такої виплати, вид такої допомоги не зупиняється на період введення воєнного стану та

⁹ Про забезпечення реєстрації новонародженої дитини в умовах воєнного стану : Наказ Міністерства Охорони Здоров'я № 407 від 04.03.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0293-22#Text (дата звернення 23.04.2022)

¹⁰ Про деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України № 213 від 07.03.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://bit.ly/3xMKLSu> (дата звернення 23.04.2022)

¹¹ Про особливості призначення та використання грошової компенсації вартості одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» на період введення воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України № 204 від 05.03.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://bit.ly/3k666yh> (дата звернення 23.04.2022)

¹² Про деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України № 214 від 07.03.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://bit.ly/39d7gWG> (дата звернення 23.04.2022)

протягом одного місяця після скасування чи припинення такого положення в державі. Структурні підрозділи районних, місцевих та селищних державних адміністрацій, представники фондів соціального захисту зобов'язані проінформувати одержувачів такої допомоги про необхідність у оновленні документів задля продовження надання такої виплати відповідно до даної постанови. Зокрема, державою відповідно до даної постанови, передбачено механізм здійснення нарахування та виплат грошових допомог, пільг та житлових субсидій на період дії воєнного стану на території адміністративно-територіальних одиниць, де структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад не мають можливості забезпечити підготовку виплатних документів та проведення фінансування.

Задля передбачення можливості втрати або позбавлення паперових документів, державою передбачено адаптування електронного отримання адміністративних послуг шляхом прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про деякі питання про застосування єДокумента в період дії воєнного стану» від 10 березня 2022 р. №248¹³. Основними особливостями запровадження даної постанови являється запровадження можливості для громадян користування електронними документами зі статусом оригіналу, проте у формі відображення інформації, що ідентифікує особу та міститься в паспорті громадянина України або в паспорті громадянина України для виїзду за кордон, або в посвідченні водія. Згідно п.п 2, п. 3 вказаної постанови на період дії воєнного стану суб'єкти, які здійснюють надання послуг, потребують відповідно до вимог законодавства пред'явлення особою документа, що посвідчує особу, за умов наявності технічних засобів забезпечують перевірку єДокумента відповідно до вимог законодавства з урахуванням вимог, передбаченою цією постановою.

Між тим, варто вказати на те, що вимушені кроки державної влади щодо запровадження воєнного стану, посилення міжнародного співробітництва з питання надання гуманітарної допомоги, спрощення більшості адміністративних процедур – зумовили виникнення одного з найбільш відкритих корупційних та перспективних коридорів для зловживання, незаконного збагачення і посилення тіньового бізнесу. Сьогоднішня важливість функціонування гуманітарних штабів та посилення бажання громадського населення щодо підтримки та надання будь-якої допомоги, породжують конфліктні ситуації, котрі

виникають через мотиви тіньового збагачення під виглядом допомоги. Прикладом такого слугують Волинські гуманітарні штаби, через які проходить більш ніж вдосталь товарів продовольчого характеру та інші товари, котрі прибувають під виглядом допомоги. Таким чином, надмірна кількість забезпечує належне прикриття для функціонування «ділків». На одному з таких гуманітарних штабів Волині було зафіксовано факт зловживання. Основний акцент спирався на тому, що правопорушники намагались імпортувати в Україну товари для майбутнього продажу під виглядом гуманітарної допомоги, серед яких було виявлено: бронежилети, бронепластини, та плитоноски з метою майбутнього збуту¹⁴. Тіньовий бізнес в умовах тяжкого стану для кожної країни, завжди є одним з найперспективніших способів незаконного збагачення. Таким чином, доцільним кроком з-боку органів державної влади та уповноважених представників, є здійснення аудиторської кампанії по українським гуманітарним штабам задля запобігання виникнення корупційних дій, та уникнення махінацій, винищення потенційних чинників тінізації торгівлі, що зумовило б собою виникнення фактору до підриву економічної складової держави. Зокрема, наслідків зловживання зазнала не лише продовольча сфера, але й автомобільний бізнес. Таким чином, за даними інформаційного он-лайн агентства GSMinfov результати проведення інтерв'ю з народним депутатом Данилом Гетманцевем, варто зауважити, що після набуття чинності Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX, в Україну було імпортовано понад 10 тисяч автомобілів з країн Європи задля майбутнього продажу громадянам¹⁵. Даний крок державної влади доцільно розцінювати з двох точок зору: першу – як хід на зустріч громадському населенню задля забезпечення допомоги у можливості придбання автомобіля за низькою ціною натомість втраченого внаслідок бойових дій, та другу – як зазначений відкритий коридор для суб'єктів зловживання державними кроками задля збагачення на втратах інших людей. Проте, жага до збагачення населення шляхом використання таких можливостей, завжди спричиняє більшу кількість проблем, таких як: імпорту автомобілів на потребу держави та армії, імпорту гуманітарної допомоги до гуманітарних штабів, затримки постачання необхідних товарів першої необхідності

¹³ Про деякі питання застосування єДокумента в період дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України № 248 від 10.03.2022. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://bit.ly/3k66EnP> (дата звернення 23.04.2022)

¹⁴ Проводять аудит: на Волині не виключать можливі зловживання на гуманітарці. *Офіційний портал першого інформаційного агентства «Волинські новини»*. URL: <https://bit.ly/3xRbu0b> (дата звернення 23.04.2022)

¹⁵ Кінець безкоштовного розмитнення авто: в Україні задумались над поверненням плати. *Офіційний портал інформаційного агентства GSMinfo*. URL: <https://bit.ly/3ENHdRI> (дата звернення 23.04.2022)

та інших, що свідчить про необдуманість таких кроків та необхідність їх швидкого вилучення.

Висновок

Отже, резюмуючи все вище викладене, варто зазначити, що військово-політична агресія країни – сусіда в двадцять першому столітті є однією з найбільших проблем для сучасного цивілізованого, європейського світу. Стрімкий курс України на європейську інтеграцію саморозвиток як європейської держави, нажалі на сьогоднішній день прирівнюється до фашизму, націоналізму, та інших пустих слів та безглузвих звинувачень жити краще. Органи державної влади, та уповноважені посадові особи у контексті державного управління з питання надання адміністративних

послуг відіграють доволі важливу роль, оскільки більшість громадського населення української держави є прямо залежним від них, особливо, що стосується недієздатних, або неповністю дієздатних громадян. Проте, будь-які кроки влади завжди містять в собі необдумані рішення або похибки, наявність котрих потім зумовлює виникнення ряду проблем. Такими найголовнішими проблемами є зловживання відкритими можливостями на прикладі імпорту інших товарів задля власного збуту та продажу на прикладі Волинської ситуації, а також спричинення вагомого кола проблем з імпортом автомобілів для державних потреб та доставки гуманітарної допомоги для потребуючого населення, на прикладі наявної ситуації на українських митних постах та кордонах.

Інформація про автора:

Литвин Наталія Анатоліївна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри службового та медичного права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
60, вул. Володимирська, м. Київ, 02000, Україна

Шевченко Андрій Олександрович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний податковий університет
31, вул. Університетська, м. Ірпін, 08205, Україна

Information about the authors:

Lytvyn Nataliia Anatoliivna,
Doctor of Law, Professor,
Professor at the Department of Service and Medical Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
60, Volodymyrska str., Kyiv, 02000, Ukraine

Shevchenko Andrii Oleksandrovyich,
First-level Student (bachelor) of Higher Education
State Tax University
31, Universytetska str., Irpin, 08205, Ukraine